

A WITNESS

VIDEO FOR CHANGE

GUIDE

KUFANYA MAHOJIANO YALIYO SALAMA, YENYE UFANISI NA KIMAADILI NA WAHANGA WA

UDHALILISHAJI WA KIMAPENZI NA WA KIJINSIA

Mwongozo huu ni sehemu ya mfululizo wa Video za Mabadiliko za tovuti ya WITNESS kuhusu mbinu za kupiga picha za video kwa usalama, kwa ufanisi na kwa njia za kimaadili. Mwongozo huu unajengwa katika historia ya utendaji makini uliodumu kwa zaidi ya miaka 20 ya kuwapa mafunzo na kuwasaidia wanaharakati wa haki za binadamu katika nchi zaidi ya 90 namna ya kutumia video. Mwongozo huu ni kwa ajili ya wanaharakati za binadamu, mawakili, waandishi wa habari za kiraia, wapiga picha wa habari za kiraia na wengine wanaofanya kazi ya kupiga picha za video na kufanya mahojiano na wahanga wa udhalilishaji wa kijinsia kwa ajili ya kuweka kumbukumbu na kufanya utetezi wa haki za binadamu. Je, una mawazo kuhusu namna hili linavyoweza kuwezeshwa? Tuandikie kupitia barua pepe ya training@witness.org

KUFANYA MAHOJIANO SALAMA, YENYE UFANISI NA KWA NAMNA
YA KIMAADILI NA WAHANGA WA

UDHALILISHAJI WA KIMAPENZI NA KIJINSIA

Je, unapanga kufanya mahojiano na mtu aliyeathirika na udhalilishaji wa kimapenzi au kijinsia kwa kutumia picha za video? Aina hii ya mahojiano, kama ilivyo katika mahojiano yote yanayohusiana na haki za binadamu, yanahitaji uzingatiaji mahsusi na maandalizi maalumu. Kanuni ya msingi ya kutumia video kutetea haki za binadamu ni kutokuleta madhara, iwe ya moja kwa moja au yasiyo ya moja kwa moja, kwa yule unayemhoji katika utaratibu mzima wa kupata masimulizi yake. Kama kanuni inayokuongoza, mara zote hakikisha kuwa mbinu yako, maswali na vitendo vyako kabla, wakati na baada ya mahojiano heshimu utu na haki za binadamu za yule unayemuhoji. Dondoo zifuatazo zitakusaidia katika kazi hii.

TULIA NA TAFAKARI

Kabla ya kuendelea na mahojiano na muhanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia, tumia muda kidogo kuelewa na kutafakari madhara yanayoweza kutokana na udhalilishaji huu kwa mtu huyu. Udhalilishaji huu humwathiri yeyote: wanawake, wanaume na watoto na tukio linaloweza kusababisha msongo wa mawazo wa muda mrefu kwa wahanga. Madhara ya Udhalilishaji huu yanatofautiana kwa kila mtu na yanaweza kuwa ya muda mrefu na yanayobadilika kadri muda unavyokwenda. Madhara yanayojulikana zaidi ni pamoja (ila si lazima yawe haya tu): majeraha ya kimwili, ugonjwa na masuala ya kisaikolojia kama tahayaruki, woga na tatizo la kiwewe/msongo wa mawazo baada ya kupatwa na tukio.

Kwa nyongeza, kuna mitazamo na unyanyapaa wa kijamii ambao, pamoja na hatari za kiusalama zinazohusiana nazo, yaweza kuwanyamazisha wahanga na kuwazuia kuzungumzia waliyokutana nayo. Unapowaendea wahanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia na kuwaomba wasimulie yale waliyokutana nayo, ni muhimu ushughulikie matukio yaliyowapata kwa huruma na umakini. Mshirikishe yule unayemhoji katika maamuzi yanayofanyika kuhusu mahojiano hayo na heshimu michango na mitazamo yake.

Lengo ni hatimaye kumwacha anayehojiwa akijisikia kuwezesha kwa uamuzi wake wa kusimulia uzoefu wake kwa mtu mwenye kujali na anayeonekana kuwepo kimawazo. Kinyume chake, ni mahojiano ya papara au yaliyojaa maswali tu yasiyozingatia hali ya anayehojiwa, yanayoweza kumwacha mhanga akijisikia kutumika au kuumizwa kwa mara nyingine. Mara zote mfikirie yule unayemhoji katika hatua za maandalizi na katika mahojiano yenyewe.

KABLA HUJAANZA, JIULIZE

KWA NINI? Kwa nini unataka kutumia video kuyapata masimulizi haya? Je, video ni chaguo sahihi zaidi?

NINI? Ni madhara gani unayoweza kuyasababisha kwa yule unayemhoji, jamii yake na hata wewe mwenyewe kwa kuamua kutumia video katika mradi wako?

KWA JINSI GANI? Ni kwa jinsi gani utatumia mahojiano haya? Mahojiano unayoyatengeneza mwenyewe mara nyingi yametumika kutengenezea mikanda ya utetezi inayokusudiwa kuwabana wafanya maamuzi, kama chanzo halisi cha kuweka kumbukumbu ya taarifa; kama ushahidi wa ukweli na michakato ya maridhiano na hata katika harakati za uhamasishaji ili kubadilisha sheria, sera na tabia.

ANGALIA NAMNA GANI MAHOJIANO YAMEKUWA YAKITUMIKA KUSHINIKIZA MABADILIKO

Mahojiano na wahanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia yanaweza kuwa na nguvu kubwa katika kuleta mabadiliko, kuwasaidia wahanga kupaza sauti zao kwa uwazi na kuwashirikisha masimulizi yao wale wanaoweza kuwa kwenye nafasi ya kuleta tofauti. Kabla hujaanza mradi wako, ni wazo jema kutazama video zenye ushuhuda kutoka kwa wahanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia ili kujielimisha kuhusu masuala mbalimbali, mitindo na mbinu tofauti za kutumia video kwenye masuala haya. Angalia video hizi hapa chini zilizotengenezwa na washirika na watu walionufaika na mafunzo ya WITNESS ili kuona mifano ya jinsi mahojiano ya video yanavyoweza kutumiwa kupigania mabadiliko ya haki za binadamu.

Sauti Zetu Zina Maana Kubwa:

Wanawake wa Kikongo Wadai
Haki na Uwajibikaji

Tusikilizeni: Wanawake
Walioathirika na Ghasia za Kisiasa
Nchini Zimbabwe Wapaza Sauti Zao

Hatunyamazi Tena: Wanawake
kutoka Uganda Kaskazini Wadai
Msaada wa Kimaisha, Kijamii na
Kisaikolojia

Lazima Ufahamu Habari Zangu:

Haki na Si Ghasia kwa Malaya
Macedonia

MASWALI YA ULINZI NA USALAMA YA KUULIZA

NI UPI NI UWEZEKANO MAHSUSI WA MADHARA?

Video inaweza kuleta hatari mpya na za pekee za kiulnzi na kiusalama kwa wale wanaohusika katika kuitengeneza na mara nyingi kuna hatari za matatizo makubwa na mahususi kwa wahanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia. Fanya tathmini ya uwezekano wa hatari za madhara hayo kwako mwenyewe, kwa anayehojiwa, jamii na wale wanaohusishwa na mradi. Hatari hizo ni pamoja

na: hatari kwa watu (kama vile matumizi ya nguvu, kuwekwa chini ya ulinzi, kuwekwa kizuizini), hatari kwa vifaa (tishio la kamera, kifaa, ofisi) na hatari za usalama wa kidijitali (tishio la data, mafaili, vipande vya video, simu za mkononi na mawasiliano. **Front Line Defenders.**

JE, NINAHITAJI KUMLINDA NINAYEMHOJI ASITAMBULIKE?

Kwanza, mwulize unayemhoji kama angehitaji asifahamike. Kama ndivyo, mshirikishe namna mbalimbali za kuficha utambulisho wake wakati wa kupiga picha za video, kama vile kumpiga picha akiwa amefunika uso wake, akiwa haonekani, akiwa dirishani (ili sura isionekane) au akionyeshwa kwa

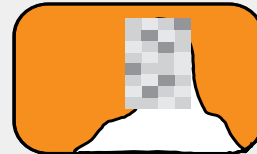
nyuma (kisogoni). Ungeweza pia kukwepa kumpiga picha inayoonyesha uso wake, au kupiga picha inayoonesha mikono pekee. Nyuso pia zaweza kufanywa zisionekane kwenye mtandao wa YouTube au kwa kutumia zana za kuhariri, ambazo zaweza pia kugeuza sauti isifahamike.

KITAMBAA CHEUSI

**MIKONO YA KUPUGIA
PICHA TU**

**MWONEKANO WA KUFIFIA
KWA KUJARIRI**

KIPI KINGINE KUHUSU MAHITAJI YA ANAYEHOJIWA KUBAKI SIRI?

Jihakikishie kuwa mnaelewana vizuri na pande zote zinazohusika (unayemhoji, mpiga picha, anayehoji, walengwa, washirika) kuhusu kile kinachoweza kutolewa hadharani kuhusiana na huyo unayemhoji na mradi mzima. Hakikisha kwamba taarifa zozote

unazozikusanya kuhusu mtu unayemhoji, hii ikiwa ni pamoja na majina halisi, maeneo, asili, kazi, habari za familia, hali ya kiafya (kwa mfano hali ya kuathirika na Virusi Vya Ukimwi) na taarifa nyingine za binafsi zinabaki kuwa siri.

WAPI PANaweza KUWA MAHALI SALAMA ZAIDI KWA MAHOJIANO?

Mwulize unayemhoji mahali anapooa ni salama zaidi kuhojiwa. Fanya uwepo wako usiathiri hali yake kwa kadri inavyoweze kabla, wakati na baada ya zoezi la upigaji picha kuepuka uchunguzi unaoweza

kuhatarisha mradi wako au hata huyo unayemhoji. Fanya mipango mizuri kwa ajili ya usafiri uliosalama wa anayehojiwa na wako mwenyewe na kwenda na kurudi kutoka kwenye eneo la mahojiano.

KABLA YA SIKU YA MAHOJIANO

UTAFITI NA MPANGO

Hakikisha kwamba ni kweli unahitaji kupiga picha za video mahojiano hayo. Angalia kama mahojiano kama hayo yapo tayari ili uone kama unaweza kuomba ruhusa ya kuyatumia (kutoka kwenye taasisi washirika au watoa huduma washirika kwa mfano), ambao wanaweza kukuruhusu kukwepa uwezekano wa kumfanya unayemhoji alazimike kuja kufanya hivyo. Weka mpango mzuri wa kile utakachokifanya kwa kutumia mahojiano hayo yakiwa tayari. Kama Udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia ni suala jipya kwako, fanya utafiti na ongea na mashirika yanayojishughulisha na masuala hayo kujelimisha vyema.

MTAMBUE UNAYEMHOJI

Kadri inavyowezekana, tegemea kazi na mahusiano yaliyopo na anayehojiwa, mashirika yanayoaminika, watoa huduma au washirika wengine. Jifunze kadri iwezekanavyo kuhusiana na mtu utakayemhoji kabla ya kukutana naye kwa mahojiano.

ANDAA MAHOJIANO

Unapokutana na utakayemhoji, mfahamishe undani wa mradi wako: malengo yake, mchakato, nia na sehemu zinazohusika ili awe na muda wa kutathmini na kuamua kama wanataka kushiriki na namna watakavyofanya hivyo. Hakikisha unayemhoji anaelewa kuwa uamuzi wa kushiriki ni wa hiari kabisa na kwamba hakuna malipo yatakayofanywa. Mtie moyo unayemhoji aulize maswali. Fanya mazungumzo kuhusu hatari za kiulinzi na kiusalama anazoweza kukabiliana nazo.

JENGA KUAMINIKA

Tumia muda mwingi kadri inavyowezekana na unayemhoji kabla ya mahojiano. Kadri unavyokuwa na mahusiano mazuri na unayemhoji, ndivyo wanavyojisikia huru, hali inayosaidia kufanya mahojiano mazuri zaidi. Je, wamewahi kuhojiwa kuhusu mambo waliyokutana nayo kabla? Walipenda au hawakupenda kipi kuhusu mchakato huo? Mwezeshe anayehojiwa kujiisikia vizuri kwa kumkaribisha kuchangia mawazo na kufanya maamuzi kuhusu mahojiano yao.

ANDAA MASWALI

Tangeneza orodha ya maswali na yapangilie kwa mtiririko kabla ya siku ya mahojiano.

CHAGUA ENEO SALAMA LA KUFANYA MAHOJIANO

Tafuta eneo lenye utulivu, salama na lenye uhakika wa faragha ya mahojiano. Mwuulize unayemhoji mahali panapowafaa.

MTAMBUE ANAYEHOJI

Inavyotakiwa, pata watu wawili wa kuendesha mahojiano – mmoja wa kupiga picha za video na mwingine wa kuuliza maswali. Kama inawezekana, uwe na watu wanaohoji mmoja akiwa mwanamme na mwingine mwanamke na mruhusu anayehojiwa kumchagua yule atakayeridhika naye.

KABLA YA SIKU YA MAHOJIANO

TAMBUA MISAADA MINGINE

Uliza kama kuna yeyote ambaye huyo utakayemuhoji angependa kumleta wakati wa mahojiano kwa ajili ya kupata msaada wa kihisia. Kama inawezekana, pata taarifa za mawasiliano kwa mnasihi aliyefuzu au mtetezi wa haki za watu waliodhalilishwa kimapenzi ambao anayehojiwa anaweza kuzungumza nao baada ya mahojiano.

RATIBA YA MAHOJIANO

Mruhusu unayemhoji achague muda na tarehe inayomfaa yeye. Mwulize kama anahitaji taratibu zozote maalumu (kama vile uangalizi wa mtoto). Mshirikishe mapema makadirio halisi ya muda unaoweza kutumika wakati wa mahojiano na uzingatie. Mahojiano mengi huchukua masaa kadhaa kuyafanya na ni lazima kuwa na muda kidogo wa mazungumzo baada ya mahojiano. Mwulize kama kuna yeyote anayetaka kumleta wakati wa mahojiano, ili kama ikitokea mtu huyo amefika ujue namna ya kurekebisha ratiba.

KUSANYA, ANDAA NA JARIBISHA VIFAA MAPEMA

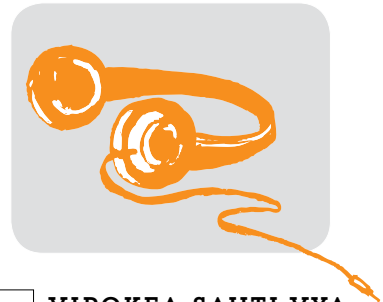
Kabla ya siku ya mahojiano, hakikisha vifaa vimechajiwa na vimeandaliwa. Kwa kutegemea na kile ulichonacho, hii ni pamoja na: betri zenye nguvu, kamera zenye mipangilio sahihi ya tarehe na muda, vinasauti, vipokea sauti vinavyobanwa kichwani, vihifadhi kumbukumbu vya dijitali (memory card), kalamu na karatasi kwa taarifa muhimu na vishika kamera. Jaribisha vifaa kuhakikisha kuwa vinafanya kazi.

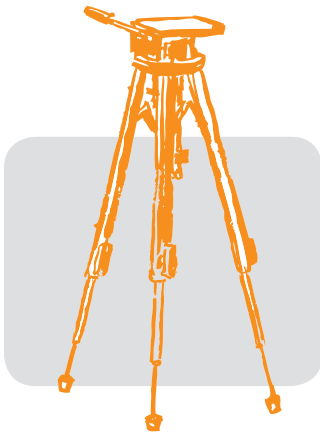
☐ VINASA SAUTI

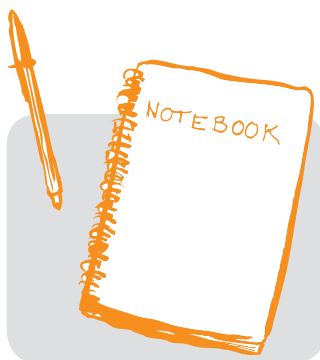
☐ VIHIFADHI KUMBUKUMBU VYA KIDIJITALI

☐ VIPOKEA SAUTI VYA KICHWANI

☐ VISHIKA KAMERA

☐ KITABU NA KALAMU

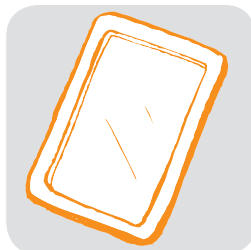

☐ BETRI ZA ZIADA

ANDAA KISANDUKU CHA FARAJA KWA UNAYEMHOJI

☐ **KARATASI
LAINI**

☐ **KIOO**

☐ **VITAFUNWA**

☐ **MAJI**

UNAFANYA KAZI NA MFASIRI?

Kwa kutegemeana na lugha unayoongea wewe na ile anayoongea unayemhoji, unaweza kuhitaji mfasiri anayeaminika na aliyefuzu. Jaribu kuuliza kwa mashirika yanayofanya kazi na wahanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia au mshirika mwingine kwa lengo la kukupendekeza mtu mwenye sifa zinazotakikana katika hali kama hii. Kabla ya siku ya mahojiano hakikisha unakutana na mfasiri ili mpitie maswali utakayouliza kwenye mahojiano, misamiati inayofaa na kushughulikia wasiwasi wowote wa ki-usalama. Zingatia kuchagua vitafunwa vitakavyomfanya yule

utakayemhoji awe katika hali ya utulivu na mfasiri wa jinsia fulani.

Siku ya mahojiano, ni muhimu kuwa mfasiri wako asijaribu kabisa kumkatisha huyo unayemhoji. Mwombe mfasiri kusubiri sekunde tano baada ya unayemhoji kumaliza kuzungumza kabla ya kufasiri na mwombe unayemhoji kusubiri sekunde tano baada ya mfasiri kumaliza kufasiri kabla hajaendelea. Kufanya hivi kutasaidia kuwezesha mchakato wa kuhariri.

KUANDAA MASWALI YA MAHOJIANO

Kuandaa orodha ya maswali yaliyofikiwa vizuri kabla ni hatua muhimu ya kufanya mahojiano yatakayofanikiwa. Hili ni muhimu sana hususani wakati wa kuwahoji wahanga wa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia. Unahitaji kuwa na maandalizi siku ya mahojiano na kuepuka kupoteza muda wa unayemhoji au kulazimika kumwomba arudie alichokisema bila sababu. Tumia muda wa kutosha kutunga maswali mapema ambayo yatajenga mahojiano yenye ufanisi na heshima kwa utu na utulivu wa unayemhoji. Baada ya kuwa na orodha ya maswali, yaweke kwenye mtiririko wa kimantiki utakaoleta mtiririko mzuri wa mazungumzo na mshirikishe utakayemhoji kabla ya siku ya mahojiano.

KIPI CHA KUZINGATIA UNAPOANDAA MASWALI

TUNGA MASWALI YANAYORUHUSU KUJIELEZA

Kwepa Maswali yatakayojibiwa kwa jibu fupi la “ndio” au “hapana”. Namna nzuri ya kuhakikisha unapata majibu yaliyojitosheleza kutoka kwa unayemhoji ni kuuliza maswali yanayoanza na maneno yafuatayo:

- Tafadhali elezea uzoefu wako.
- Je, unaweza kuniambia kuhusu...?
- Hebu elezea nini kilisemwa...

ULIZA SWALI KIMAADILI

Epuka kumlaumu mhangana iwe moja kwa moja au kwa namna isiyo ya moja kwa moja kwa kile kilichomkuta au kuleta picha kuwa tukio lililomkuta angeweza kujikinga nalo, kuliepuka au kupingana nalo. Usiulize swali kwa makusudi linalolenga kuchokoza majibu yaliyojaa hisia kutoka kwa unayemhoji au kufunua jambo ambalo angependa

libaki kuwa siri. Katika maswali yako na mbinu yako ya kuuliza maswali, epuka kuikuza mitazamo isiyo sahihi kuhusu udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia, mfano dhana kuwa wahanga wanastahili lawama kwa matendo waliyofanyiwa au dhana kuwa udhalilishaji wa kimapenzi na kijinsia haukwepeki.

MASWALI YASIYOFAA

- Ulikuwa umevaa nini usiku huo ulipobakwa?
- Kwa nini haukuwa na mtu wa kukusindikiza?
- Inawezekanaje usijue nani alikubaka?

MASWALI YANAYOFAA

- Hebu niambie matukio yaliyosababisha kudhalilishwa?
- Ulifanya nini baada ya kushambuliwa?
- Yepi ni matumaini yako kwa siku zijazo?

USIBADILIKE BADILIKE KWENYE AINA YA MANENO UNAYOCHAGUA

Maneno unayoyatumia ni muhimu. Uwe makini –‘ubakaji’ sio ‘kufanya mapenzi’. Fahamu, hata hivyo, kuwa baadhi ya wanaohijiwa wanaweza wasijisikie huru kutumia neno “ubakaji” kwa sababu tu hawajisikii vizuri kuzungumzia udhalilishaji wa kimapenzi. Mwulize mhangana unayemhoji kujua mbinu

bora, utunzi na lugha ya kutumia kwenye mahojiano. Kwa mfano, je, anajiona kuwa waathirika, wahanga, vyote kwa pamoja au basi hawajitambulishi kwa vyote hivyo viwili? Vyovyote anavyojiona, heshimu mtazamo huo kwenye mahojiano na wakati wa kutengeneza video ya mwisho.

MAANDALIZI WAKATI WA MAHOJIANO

MSAIDIE UNAYEMHOJI KUWA HURU

Toa muda kwa ajili ya kahawa au chai kumsaidia unayemhoji kuondoa wasiwasi na jaribu kuzungumza kuhusu mambo mengine kwanza. Hakikisha kuwa kila mmoja kwenye chumba mlichopo amejitambulisha. Rejea kwa kifupi mambo yakavyoenda na angalia tena kama kuna swali lolote au mada linalovuka mipaka kabla hujaanza mahojiano.

PANGILIA KUWA NA MAPUMZIKO NA KUSIMAMISHA MAZUNGUMZO

Hakikisha kuwa unayemhoji anaelewa kuwa anaweza kusitisha mahojiano muda wowote, iwe kwa muda mfupi au moja kwa moja.

ZINGATIA MUDA

Thibitisha muda ambao unayemhoji anao na epuka kuzidisha muda huo.

JIANDAE KWA SAUTI BORA

Funga au zima kabisa sauti zisizohusika (ikiwa ni pamoja na milio ya simu kwenye chumba, milio ya viyoyozi, runinga, majokofu na redio). Tumia vinasa sauti vya kubana kichwani kujaribisha sauti na hakikisha kuwa kinasa sauti kimewashwa kama unakitumia. Kama unatumia kinasa sauti cha kubana kwenye nguo, omba ruhusa kukibana kwa unayemhoji kabla hujafanya hivyo, au mwache unayemhoji akiweke mwenyewe kwa maelezo yako.

FIKIRIA KUHUSU KUONGEZA MWANGA

Isipokuwa kama unakusudia kumfanya unayemhoji asitambulike kabisa, hakikisha kuwa chanzo cha mwanga kiko nyuma ya kamera.

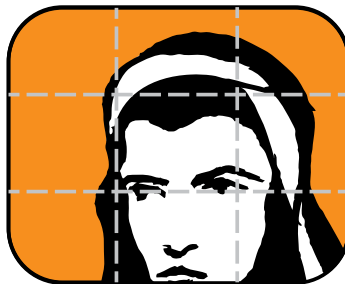
MAANDALIZI WAKATI WA MAHOJIANO

REKEBISHA MWONEKANO KATIKA PICHA

Tumia kishikia kamera au sehemu iliyo bapa kuiweka kamera yako vizuri. Kama hukusudii kuficha sura ya unayemhoji, hakikisha macho ya unayemhoji yanaonekana angalau theluthi tatu kwenda juu na iwe juu ya kisanduku kinachoonekana kwenye kamera na hakikisha kuwa anatazama na kuzungumza kwenye sehemu iliyo wazi ndani ya kisanduku cha kamera. Mara zote acha nafasi kidogo chini ya mdomo wa unayemhoji na kidevu kwa ajili ya kuja kuongeza maandishi (kwa mfano maandishi yanayoelezea kinachozungumzwa). Ni afadhali kukata sehemu kidogo ya kichwa cha unayemhoji kuliko kidevu.

PICHA SAHIHI
ILIOPIGWA KARIBU KIASI

PICHA YA KARIBU
ISIOSAHIHI

PICHA SAHIHI
ILIOPIGWA KARIBU

WEKA KAMERA KWENYE UELEKEO WA MACHO

Hakikisha kuwa lensi ya kamera iko katika usawa wa macho ya anayehojiwa. Usipige picha kutoka juu, kwa kuwa kufanya hivi kutamfanya unayemhoji aonekane kwa umbo dogo au dhaifu. Hakikisha kuwa macho ya unayemhoji yanatazama pembeni kidogo mwa kamera (kwenye upande wenye nafasi ya kuongelea) na kwamba anayehojiwa haangalii kamera moja kwa moja.

MWONYESHE ANAYEHOJIWA PICHA YAKE

Baada ya kuweka vizuri kamera, mwonyeshe unayemhoji picha yake kama inavyoonekana kwenye kamera au kioo kuhakikisha kuwa anaridhika na anavyoonekana.

PATA UTHIBITISHO WA MAKUBALIANO YA RIDHAA

UTHIBITISHO WA MAKUBALIANO YA RIDHAA

Kupata Uthibitisho wa Makubaliano ya Ridhaa ya unayemhoji ni muhimu kabla hujaendelea na mahojiano. Uthibitisho wa Makubaliano ya Ridhaa ni makubaliano yanayofanyika na unayemhoji ili kuridhia kupigwa picha na makubaliano hayo yatafikiwa baada ya anayehojiwa kuelewa namna picha za video zinavyotumika na nani ataziona. Mwulize anayehojiwa ni kipi kinachoweza kuwa kibaya kabisa kwake (kwa mfano wale waliomtendea mabaya au jamii yake kuiona video hiyo na kumtambua) na mshirikishe mikakati inayowezekana kwa minajili ya kukabiliana na hatari hizi (kama vile kufuta uso wake wakati wa kupiga picha, wakati wa kuhariri au kutumia majina ya bandia). Ni muhimu sana kuweka wazo kuwa kama video hii itawekwa mtandaoni, kila mtu anaweza kuiona sasa na hata kwa siku zijazo na video hiyo inaweza kusambaa kwa kasi kupitia mitandao ya kijamii. Kama tukio lenyewe linahusiana na makosa ya jinai, kutegemeana na sheria, sehemu ya mkanda huo wa video unaweza kutumika kama ushahidi. Tafadhali tafuta ushauri wa kisheria ikiwa hilo linaweza kutokea.

Unaweza kuweka nakala ya Uthibitisho wa Makubaliano ya Ridhaa kwenye karatasi au kwenye kamera. Faida ya kuweka ridhaa hiyo kwenye kamera ni kuifanya ibaki kwenye mkanda wa video utakaoutengeneza. Ili kuiweka ridhaa hiyo kwenye kamera, fuatilia hapa chini kwa maelekezo.

Anza kwa mazungumzo nje ya kamera ili kujiridhisha kuwa unayemhoji anaelewa lengo la mradi na matokeo ya yeye kujihusisha, namna jinsi video itakavyotumiwa na kusambazwa, nani wanaweza kuiona na kwamba anashiriki kwa hiari. Mweleze kuwa anaweza kufuta ridhaa yake hiyo huko mbeleni, lakini ikitokea video hiyo iko mtandaoni, ukweli ni kuwa mara nyingi ni vigumu kuiondoa kwenye mitandao wa intaneti.

SASA WASHA KAMERA NA ULIZA:

- 1. Tafadhali taja jina lako na tarehe na mahali pa mahojiano haya.
- 2. Je, unaelewa kile tunachokifanya? Tafadhali eleza kwa maneno yako mwenyewe.
- 3. Je, unajua akina nani wanaweza kuitazama video hii na jinsi inavyoweza kusambaa?
- 4. Je, tunaweza kuonyesha uso wako na kutumia jina lako halisi na sauti kwenye video hii?
Je, kuna masharti mengine yoyote ya kutumia na kusambaza mahojiano hayo ambayo tunapaswa kuyafahamu?
- 5. Je, unatambua kuwa unaweza kukataa kujibu swali lolote kwamba unaweza kusitisha zoezi hili la upigaji picha wakati wowote, ili kuuliza maswali, kupumzika au kuacha kabisa?
- 6. Je, unaruhusu mahojiano yako haya yatumike kwa namna hii?

SIKU YA MAHOJIANO: KUFANYA MAHOJIANO

KUWEKA KUMBUKUMBU ZA UTHIBITISHO WA MAKUBALIANO YA RIDHAA

Rekodi ridhaa ya unayemhoji kwenye kamera kwa kutumia utaratibu wa makubaliano ya hiari.

ANZA MAHOJIANO

Kwa kutumia orodha ya maswali kama mwongozo, endesha mahojiano. Fuatilia kwa makini na kile anachokisema unayemhoji na rekebisha maswali yako au mpangilio wake kadri inavyohitajika.

KUWA KIMYA

Kuwa kimya kabisa wakati unayemhoji anazungumza. Usionyeshe kuitikia kwa maneno kama “ndiyo” au “mmm-hmmm.” Badala yake tumia viitikio vya ishara kama kumtazama na kutikisa kichwa kuonyesha kuwa unasikiliza. Hakikisha kuwa kila aliyepo kwenye mahojiano hayo yu kimya kadhalika.

KUWA MTULIVU WAKATI WA MAHOJIANO

Msikilize unayemhoji kwa makini na kwa uelewa. Usionyeshe kushangazwa au kuongofywa na masimulizi yake. Kama utaonesha hali ya kutokujisikia vizuri, utamfanya unayemhoji asijisikie vizuri.

KUWA MVUMILIVU

Huchukua muda kwa mtu kufunguka kusimulia uzoefu wake. Fahamu kuwa masimulizi haya yanaweza kuwa na “mapengo” ya hapa na pale –ni kawaida kwa baadhi ya mambo muhimu kupotea mtu anapokumbwa na matukio ya kuumiza kama kudhalilishwa kijinsia au kimapenzi. Kama unajisikia kuwa baadhi ya mambo muhimu yanakosekana, yafuatilie zaidi –ila usimlazimishe unayemhoji kutoa habari hizo.

HESHIMU MIPAKA YA UNAYEMHOJI

Mkumbushe unayemhoji kuwa kama amechoka au hajisikii vizuri, anaweza kusitisha zoezi. Katisha mahojiano baada ya masimulizi magumu kwenye mahojiano yako. Kama unayemhoji anaanza kulia na anahitaji kusitisha mahojiano, mpatie muda na nafasi ya kurudi kwenye hali ya kawaida na jaribu kumwonesha kuwa anaweza kuendelea wakati mwingine ikibidi.

USISOGEZE KAMERA

Usihamishe kamera au kubadili uelekeo wakati unayemhoji bado anazungumza. Kama unahitaji kuwa karibu zaidi, subiri mpaka amalize anachojibu (kabla haujamwuliza swali jingine) ili uweze kusogeza kamera.

PIGA PICHA KIMAADILI

Isipokuwa kama unapanga kutumia video hiyo kwa malengo ya ushahidi, si vizuri kupiga picha makovu ya unayemhoji, majeraha au vidonda. Kufanya hivyo kunaweza kumfanya ajisikie kujeruhiwa kwa mara nyingine. Usiulize mambo ya kina ambayo hayahitajiki bali piga picha tu kile kinachohitajika.

PATA PICHA ZINAZOMFANYA AJISIKIE KUWEZESHTWA

Hakikisha kadri inavyowezekana kuwa unapata picha zenye mwonekano madhubuti wa unayemhoji na wenye kutoa taswira ya kuwezeshwa na zinazomwonesha kuwa kama binadamu kama vile mtu anayefanya kitu anachokipenda.

KUFANYA MAHOJIANO YASIYOPANGWA

Unapofanya mahojiano na mhangwa wa udhalilishaji wa kijinsia na kimapenzi, yakupasa kuyapangilia kabla, kufanya utafiti na kujiandaa mwenyewe na yule unayemhoji kabla ya siku ya mahojiano. Hata hivyo, kama kuna fursa ya mahojiano yasiyopangwa imetokeza – kwa mfano kama umekutana na mtu anayetaka kusimulia yaliyompata lakini

huenda hutakuwa na nafasi ya kuonana nae tena – ni dhahiri hutahitaji kupitia hatua zote zilizoorodheshwa katika mwongozo huu. Katika hali kama hizi, yafuatayo ni mambo muhimu ya kuzingatia ili kuweza kufanya mahojiano ya papo kwa hapo kwa usalama, ufanisi na kimaadili.

USALAMA, ULINZI NA MAKUBALIANO YA RIDHAA

Hakikisha unayemhoji anaelewa wewe ni nani, video hiyo itatumikaje na ni akina nani wataiona. Kama itawekwa mtandaoni, hakikisha anajua kuwa kuna uwezekano wa mtu yeyote kuona mahojiano hayo. Muhimu zaidi, anayehojiwa afahamu kuwa ikiwa sehemu ya video hiyo itakuwa hadharani inaweza kuonwa na watu wanaomzunguka au wahusika wa udhalilishaji wake au wengine ambao wanaweza kujibu mapigo. Mwulize unayemhoji

hatari zipi za kiusalama anazoweza kukutana nazo ili kusaidia kujua kama wangependa kushiriki na ikiwa watahitaji kutokutambuliwa (angalia Dondoo za Kuficha Utambulisho kwenye ukurasa wa 3). Pata makubaliano ya ridhaa ya huyo unayemhoji kwenye kamera kwa kumwomba atamke maneno yake mwenyewe kwa lengo la mahojiano na aseme namna gani angependa kutambulika kwenye kamera.

MAHALI

Sogeeni kwenda kwenye eneo tulivu zaidi na mwombe unayemhoji apendekeze sehemu itakayokuwa salama zaidi. Hakikisha kuwa

hakuna watu sehemu hiyo wanaoweza kusikia yanayozungumzwa ili kulinda faragha ya unayemhoji.

MWONEKANO WA NDANI YA KAMERA NA SAUTI

Sogeeni mbali na sauti zisizohusika kadri inayowezezekana. Karibia ili kupata sauti bora, na tumia kinasa sauti kama unacho. Mpige picha unayemhoji kuanzia manegani kwenda juu ya

kichwa chake na hakikisha kamera hakitikisiki kwa kutumia kishikia kamera au eneo lililo bapa. Mwombe unayemhoji atazame pembeni kidogo mwa kamera na sio moja kwa moja kwenye kamera.

ULIZA MASWALI YANAYOMFANYA AJIELEZE

Epuka maswali ambayo yanaweza kujibiwa kwa majibu rahisi kama “ndio” au “hapana” na badala yake uliza maswali ambayo yataanza na “nini/kipi”, “namna gani” “niambie” na maneno kama hayo. Uwe mwenye heshimu kuhusiana na vizingiti vyake na

sitisha kama inalazimika. Nyamaza wakati unayemhoji anaongea. Hakikisha unayemhoji ndiye anayekuwa na hitimisho kwenye mahojiano. Mwulize kipi kingine angependa kukiongeza.

BAADA YA ZOEZI HILO

Achianeni mawasiliano ili muweze kuendelea kuwasiliana baada ya mahojiano.

BAADA YA MAHOJIANO

PATA MREJESHO KUTOKA KWA UNAYEMHOJI

Mwulize unayemhoji kuhusu namna anavyojisikia kuhusu mahojiano na namna alivyolichukulia zoezi la mahojiano, kitu gani kilienda vizuri na kipi hakikwenda sawa sawa. Pata mapendekezo yake namna zoezi kama hilo linavyoweza kuboreshwa siku za mbeleni.

REJEA HATUA ZA KIUSALAMA NA KIULINZI

Mwulize unayemhoji kama kuna sehemu ya majibu yake ambayo angependa zaidi ikiwa hutayatumia kwa sababu za kiusalama au kwa sababu nyinginezo na heshimu maamuzi yao kama wataamua iwe hivyo.

FAFANUA HATUA ZINAZOFUATA

Jadili ni hatua gani zitafuatia kwa maana ya mawasiliano, utaratibu, matarajio na kuhusika kwake. Ahadi zozote zitakazowekwa, hakikisha unazisisitiza na kuzitekeleza.

NJIA NYINGINEZO ZA KUMSAIDIA UNAYEMHOJI

Mshirikishe unayemhoji uwezekano kuwa hisia na kumbukumbu ngumu zinaweza kuibuka kufuatia mahojiano hayo na mshauri kuonana na watu anaowaamini au wanasihwa kwa ajili ya msaada. Mpe mawasiliano ya wanasihwa au watetezi wa watu waliodhalilishwa kijinisa kama inawezekana.

NJIA NYINGINEZO ZA KUMSAIDIA ANAYEMHOJI NA TIMU YAKE

Kushudia masimulizi binafsi ya matukio magumu inaweza kuwa changamoto, na yaweza kusababisha hali inayofahamika kama kiwewe cha asiyehusika na tukio gumu. Jifunze kuhusu aina hii ya kiwewe na jihadhari kwa kuchunguza dalili kama zitajitokeza. Kwa habari zaidi, peruzi mambo hayo kwenye majadiliano ya tovuti New Tactics kwenye sehemu ya [Kuwa Mzima na Kukaa Salama](#) na vyanzo vingine vya maarifa vinavyofanana na hivyo.

KUSHIRIKISHA WENGINE VIDEO YAKO YA MWISHO

Inapobidi, toa mahojiano yako ya mwisho yaliyohaririwa kwa uliyemhoji ili waweze kuitazama kujiridhisha na usahihi na ikiwa kuna wasiwasi wowote wa kiusalama.

ENDELEA KUWASILIANA

Endelea kuwasiliana na uliyemhoji ili kushirikishana yanayojiri kwenye zoezi hilo – wapi mkanda huo wa video unaonyeshwa, maoni ya watazamaji na matokeo yanayotokona na mkanda huo na masimulizi yake.

HIFADHI

Hifadhi na tunza mkanda wako kwa hali ya usalama, na hifadhi vyema kumbukumbu za masuala ya usalama na idhini ya ridhaa. Kwa habari zaidi angalia [Mwongozo wa Mwanaharakati kwa Namna ya Kuhifadhi Video](#) kwenye tovuti hii.

VIDEO FOR CHANGE

UNGEPENDA KUJIFUNZA ZAIDI?

ANGALIA NYENZO HIZI ZA KUFUNDISHIA NA NYINGINEZO
KWENYE TOVUTI YA WITNESS

**MWONGOZO WA NAMNA BORA YA KUPIGA
PICHA ZA VIDEO**

UTANGULIZI WA UTETEZI WA KUTUMIA VIDEO

**MKUSANYIKO WA VIFAA VYA NAMNA YA
KUPIGA VIDEO ZA MABADILIKO**

**DONDOO NA MBINU ZA KUPIGA PICHA
ZA VIDEO**

MBINU ZA KUFICHA UTAMBULISHO

VIDEO ZA UTAFITI WA TUKIO MAHSUSI

Tunawashukuru wshirika wetu wote walioshiriana nasi kwa uzoefu wao na kujifunza nasi ili kuweza kutengeneza nyenzo kama hizi, na watu wote waliopitia nyenzo hii na kutupatia mrejesho.